

2. Інформація за даними державного порталу розшуку дітей «Діти війни» станом на 12.05.2023. URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/informaciya-za-danimi-derzhavnogo-portalu-rozshuku-ditej-diti-vijni-stanom-na-12-travnua-2023-roku (дата звернення: 12.05.2023).
3. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 13.05.2023).
4. Закон України “Про охорону дитинства” в редакції від 31.03.2023. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 13.05.2023).
5. Омбудсмен назвав кількість, незаконно вивезених з України до рф. *Слово і діло, аналітичний портал*. 17.02.2023. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/02/17/novyna/suspilstvo/ombudsmen-nazvav-kilkist-ditej-nezakonno-vyvezenykh-ukrayiny-rf> (дата звернення: 14.05.2023)

Криниця С.
*студентка за ОР «Бакалавр»
Навчально-науковий Інститут права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,*

*Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та
історії права та держави
Навчально-наукового Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Теремцова Н. В.*

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ БІХЕВІОРИСТИЧНОГО МЕТОДУ В ПОЛІТИЦІ ТА ПРАВІ: ДУМКИ ВЧЕНИХ

Термін біхевіоризм з’явився ще наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. Він означав провідний напрям в американській психології, в основі якого лежало розуміння поведінки людини і тварин як сукупності рухових і пов’язаних з ними вербальних і емоційних реакцій на вплив зовнішнього середовища. [1] Отже, поведінка – ключовий елемент біхевіоралізму та є основним елементом аналізу в політичній теорії. Вона розглядається

біхевіоралістами як більш фундаментальна категорія у порівнянні з правилами і нормами, оскільки має пряме відношення до живої політики. Для того щоб зрозуміти політичну систему недостатньо сконцентрувати свою увагу на нормативних рисах політичної діяльності, необхідно ще звернутися до самої поведінки.

Вперше біхевіоралістичні методи в політиці намагалися застосувати в 20-30 роках ХХ ст. група вчених Чиказького університету на чолі з Чарльзом Мерріамом. [2] Його естафету продовжив Гарольд Лассуелл, який зробив великий внесок у розроблення цього підходу до політичної теорії. Представники поведінської школи намагалися надати допомогу працівникові в усвідомленні своїх власних можливостей для самовиявлення в процесі праці. Виходячи з цього, будувалися концепції школи поведінських наук відносно управління організаціями підвищення ефективності використання людських ресурсів. У 60-ті роки поведінський підхід став надзвичайно популярним і охопив майже всю сферу управління в економічно розвинутих країнах.

Перший етап розвитку біхевіоризму (Е. Торндайк, Дж. Уотсон) [3]. Засновником біхевіористської концепції є Д. Уотсон. Робив акцент на видимій поведінці, він вважав, що поведінка, а не внутрішній досвід, є надійним джерелом інформації.

Другий етап розвитку – Необіхевіоризм. Толмен брав до уваги не тільки зовнішню поведінку організму за схемою "стимул - реакція", але і враховував процеси, що відбуваються в самому організмі. Він, зокрема, ввів поняття когнітивних карт, тобто уявлення про якісь схеми поведінки, що виникають у центральній нервовій системі. Подібно «класичним біхевіористам», він відстоював положення про те, що дослідження поведінки повинно вестися об'єктивним методом.

Гарольд Лассуелл заслужено вважається одним з батьків-засновників біхевіорального підходу в політичній науці. Дуже переконливо виглядає теоретична спадщина Г. Лассуелла, важливе місце в якій займають такі праці, як «Техніка пропаганди у світовій війні», [4] «Психопатологія і політика» (1930 р.), «Світова політика й особиста ненадійність» (1935 р.), Домінуючою рисою людської психіки проголошувалося устремління до влади. Влада – вихідний пункт і кінцева мета будь-якої політичної дії. Практично вся політична теорія перетворюється на вчення про владу, Зокрема Лассуелл, вважав що це прагнення притаманне усім людям в усі часи, в будь-якому суспільстві і соціальному проєкту. Він розробив функціоналістську теорію масової комунікації. Його перші дослідження масової комунікації і пропаганди відбулися після Першої світової війни (насамперед, праця «Пропаганда союзників у Першій світовій війні», в якій ідеться про шляхи маніпулювання громадською думкою), але основні розробки припали на кінець 40-х рр. ХХ ст. Г. Д. Лассвелл виділяв чотири основні функції мас-медіа: новини й інформування (огляд навколишнього середовища – тут виявляються загрози суспільству і його цінностям), редакторська

(формування реакції на цю інформацію – корелювання реакцій частин суспільства), відторгнення (рекреаційна) і соціалізації (передача культурних зразків насамперед наступним поколінням). Медіа в цьому випадку вбачаються ресурсами для їх використання індивідами. [5]

Д. Трумен запропонував концепцію «групи інтересів».

Групи інтересів – це переважно добровільні організації різного спрямування (професійні, молодіжні, релігійні, культурні тощо), які мають значну автономію. Такі організації, не претендуючи на політичну владу, прагнуть впливати на неї для забезпечення своїх специфічних інтересів. Концепція використовується для аналітичних цілей у державному адмініструванні. Це групи «із загальними цінностями і установками, які висувають свої вимоги через державні інститути». [6]

Внесок школи наук поведінки: застосування прийомів управління для підвищення ступеня задоволення потреб та продуктивності праці; формування організації, в якій кожен робітник реалізовував би свій потенціал.

Сучасний менеджмент, заснований на науковому дослідженні управління, займається використанням наукового підходу до практики управління. Саме це дало можливість розвинути нову концепцію менеджменту шляхом використання математичних методів та комп'ютерної техніки, дав їй відповідну назву «кількісна (управлінська) школа». Представники цієї школи вважають управління процесом логічним та піддається формалізації. Для сучасної фази характерним є застосування «суворих» методів дослідження, які ґрунтуються на формалізації процесів управління і є складовими частинами таких наук, як математика, статистика, інженерні науки. Ці науки і пов'язані з ними галузі знань внесли суттєвий внесок у теорію управління на всіх фазах її розвитку.

Список використаних джерел

1. Маценко В. Ф. Бігевіоризм//Енциклопедія сучасної України. – К.: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014 –2019
2. Adcock, Robert. Modern Political Science: Anglo-American Exchanges Since 1880. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2007.
3. Voznikovenie biheviorizma dzhbuotson. URL: <http://ni.biz.ua/>
4. Lasswell H. D. The Structure and Function of Communication in Society // Mass Communications / Ed. by Schramm W. Urbana, 1960.
5. Lasswell H.D. The Theory of Political Propaganda // The American Political Science Review — 1927. — Vol. 21, No. 3. — с. 627—631.
6. Політологія: Навч. посіб. Автори: Гетьманчук М. П., Грищук В. К., Турчин Я.Б. Рік видання: 2010. Вид. : Київ: Знання. – с. 41.